

DE BELANGRIJKSTE BIJZAAK IN DE GESCHIEDENIS?

Waarom viel Napoleon in 1812 pas eind juni Rusland binnen? De grote strateeg had kennis genoeg om te weten dat, gezien de onmetelijke afstanden, deze veldtocht veel te laat begon. Maar hij wist ook dat er veel te weinig gras was voor de paarden vanwege het zeer koude voorjaar. Dit interessante feit is, naast duizenden andere boeiende gegevens die met het weer te maken hebben, te lezen in het magnum opus van de historisch geograaf Jan Buisman: *Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen*.

Onlangs verscheen het zesde deel ervan dat de tweede helft van de achttiende eeuw behandelt: 1751-1800. Zijn indrukwekkende en zeer gedetailleerde overzicht van het weer in de noordelijke en zuidelijke Nederlanden is voor historici onovertroffen. Onze nationale verhalenverteller Geert Mak vertelde dat hij een tijdje geleden tijdens een dineetje naast de grote Franse historicus Emmanuel Le Roy Ladurie mocht zitten. Er was volgens Mak maar één Nederlander waar Le Roy Ladurie het voortdurend over had: 'Jan Buisman - Buuiismaan, zei hij!'

En onze grootste wetenschappelijke kenner van de Gouden Eeuw, A.Th. van Deursen, liet zich ooit ontvallen dat zijn boeken er anders uit hadden gezien, als hij eerder kennis had kunnen nemen van de boeken van Buisman. En hij is wetenschapper genoeg om niet in de valkuil van monocausale verklaringen te vallen, dat de Franse Revolutie door het weer veroorzaakt zou zijn bijvoorbeeld. Maar de verbanden die Buisman legt tussen het weer (watervloeden, droogte, stromen, epidemieën) en politieke, sociaal-economische en culturele ontwikkelingen zijn precies en overtuigend genoeg om serieus te nemen. Daarom gaan we met Buisman toch nog even terug naar die Franse Revolutie. In de jaren die voorafgaan aan de revolutie veroorzaken misoogsten hongersnood. En op zondagochtend 13 juli 1788 is er ook nog eens een geweldige hagelbui die over een paar honderd kilometer van zuid naar noord trekt. De oogst wordt vernield en de schade aan de kastelen langs de Loire is gigantisch. In maart van het revolutiejaar is het bijzon-

der koud. In mei breekt de revolutie uit. En neem de relatief onbekende coalitieoorlog in 1799 in Noord-Holland. Het invasieleger van Engelsen en Russen telt maar liefst veertigduizend man. Ze zijn weliswaar door de harde storm te laat geland, maar ze vallen Nederland binnen, in de vaste veronderstelling dat die Nederlanders de Fransen allang zat zijn en in opstand zullen komen, waardoor Nederland bevrijd kan worden. Het wordt herfstweer. Op 6 oktober, de dag van de aanval stormt het. Er zijn buien. Regen.

'Wie durft te beweren dat het mooie verhalen zijn, maar niet wetenschappelijk genoeg?'

Miezerige modderwegen. Het invasieleger verliest 2500 soldaten. Er breken ziekten uit. De soldaten krijgen honger en dorst. Minder dan de helft van de soldaten is na een week nog gevechtsklaar. De aanval is totaal mislukt.

Wie durft te beweren dat het op z'n best mooie verhalen zijn, maar niet wetenschappelijk genoeg? Het is bewonderenswaardig om te lezen hoe Buisman vanuit de primaire bronnen, zoals brieven, kronieken, jaar- en dagboeken en reisverhalen, zijn motto over het weer als de belangrijkste bijzaak van de geschiedenis, logenstraft: het weer speelt geen bijrol! Nog veel beter dan de beroemde historicus Braudel slaagt Buisman erin de structuren in de geschiedenis, waarvan het klimaat er één is, te verbinden met prachtige verhalen. Zijn combinatie van geschiedwetenschap en geografie met het alledaagse leven van mensen verdient de hoogste prijs. ■

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.

